

Aanleiding

De werkgroep Opleiding en Onderwijs van de Alliantie Gezondheidsvaardigheden stelt zichzelf als doel het begrip 'gezondheidsvaardigheden' (ook wel health literacy) en de impact daarvan op iemands gezondheid, breder bekend te maken onder opleiders van professionals in zorg en welzijn.

Het belang van aandacht voor gezondheidsvaardigheden in het onderwijs wordt ook verwoord in het advies van de commissie 'innovatie zorgberoepen en opleidingen' van het Zorginstituut Nederland in 2016 waarin functioneren, veerkracht en eigen regie van burgers centraal staan en beschreven wordt hoe belangrijk het is aandacht te hebben voor het ontwikkelen van gezondheidsvaardigheden van mensen.¹

Van professionals in zorg en welzijn wordt verwacht dat ze een definitie van gezondheidsvaardigheden kunnen geven, bewust zijn van de omvang en impact van beperkte gezondheidsvaardigheden, deze kunnen signaleren en hierop kunnen anticiperen.

In dit document staan enkele aandachtspunten voor opleiders van zorg- en welzijnsprofessionals, op MBO, HBO en WO niveau.

Definitie

Er zijn verschillende definities van het begrip gezondheidsvaardigheden. In de definitie van Sørensen (2012) wordt gesproken over gezondheidsvaardigheden als de vaardigheden van individuen om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen, te beoordelen en te gebruiken bij het nemen van gezondheidsgelateerde beslissingen.²

Het is belangrijk om te communiceren op het niveau van de patiënt. De professional dient er voor te zorgen dat de boodschap wordt gevonden, wordt begrepen en goed wordt toegepast.

Signaleren

29% van de Nederlandse bevolking heeft beperkte gezondheidsvaardigheden.³ Bijvoorbeeld een andere taal of culturele achtergrond of andere ziekteperceptie kan zorgen voor miscommunicatie. Beperkte gezondheidsvaardigheden hangen deels af van opleidingsniveau,

¹ Zorginstituut Nederland (2016). Anders kijken, anders leren, anders doen: grens overstijgend leren en opleiden in zorg en welzijn in het digitale tijdperk. <https://www.zorginstituutnederland.nl/over-ons/programmas-en-samenwerkingsverbanden/beroepen-en-opleidingen>

² Sørensen, K., Van den Broucke, S., Fullam, J., et al. (2012) Health literacy and public health: A systematic review and integration of definitions and models. BMC Public Health - <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-12-80>

³ Sørensen, K., Pelikan, J.M., Rothlin, F., et al. (2015). Health literacy in Europe: comparative results of the European health literacy survey (HLS-EU). European journal of public health, 25 (6), p. 1053 – 1058.

ZORGONDERWIJS

Aandacht voor gezondheidsvaardigheden in het onderwijs
[Gezondheidsvaardigheden.nl/zorgonderwijs](https://www.gezondheidsvaardigheden.nl/zorgonderwijs)

maar ook hoger opgeleiden kunnen moeite hebben met bijvoorbeeld het begrijpen of gebruiken van medische informatie of met vragen stellen.

Er zijn drie niveaus van gezondheidsvaardigheden:

1. Functioneel (zoals lezen en schrijven, rekenen, zoeken op het Internet)
2. Interactief of communicatief (zoals begrijpend lezen, abstract denken, hoofd- van bijzaken scheiden, reflecteren)
3. Kritisch (zoals toepassen van informatie, ordenen, vooruitdenken, prioriteiten stellen, durven vragen)

Het herkennen van patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden is niet altijd eenvoudig. Van professionals wordt verwacht dat ze het gesprek aan gaan en daarbij beproefde methodes gebruiken.

Zie voor methodes en technieken: [gezondheidsvaardigheden.nl/raadplegen](https://www.gezondheidsvaardigheden.nl/raadplegen), bijvoorbeeld in vijf stappen beperkte [gezondheidsvaardigheden herkennen](https://www.gezondheidsvaardigheden.nl/herkennen).

Effectief (digitaal) communiceren

In gesprek, voorlichtingsmateriaal en patiëntenportalen is eenvoudig en begrijpelijk communiceren belangrijk. De professional dient communicatiemethodes en -technieken te kunnen benoemen, beoordelen, toepassen en evalueren.

Zie voor materialen: [gezondheidsvaardigheden.nl/aan-de-slag/gespreksvaardigheden/](https://www.gezondheidsvaardigheden.nl/aan-de-slag/gespreksvaardigheden/)

Leerdoelen gezondheidsvaardigheden

Met de beschrijving van basis leerdoelen willen we opleiders van professionals in zorg en welzijn op MBO-, HBO- en Academisch niveau inspireren tot het geven van aandacht aan gezondheidsvaardigheden in het curriculum.

1. Definiëring, omvang en impact

- De student/ professional kan een definiëring van gezondheidsvaardigheden geven
- De student/ professional kan de verschillende niveaus gezondheidsvaardigheden benoemen
- De student/ professional kan de omvang van beperkte gezondheidsvaardigheden benoemen
- De student/ professional kan de impact van beperkte gezondheidsvaardigheden op iemands leven beschrijven

2. Signaleren

De student/ professional kent en herkent de verschillende niveaus van gezondheidsvaardigheden en weet daar adequaat op in te spelen.

3. Bruikbaarheid en toepasbaarheid van informatie

De student/ professional kan een vertrouwensband aangaan, informeren/ coachen passend bij het niveau gezondheidsvaardigheden van de cliënt/ patiënt.

Interventies

4. De student/ professional kan passende (wetenschappelijk onderbouwde) interventies vinden en toepassen die aansluiten bij het niveau van gezondheidsvaardigheden van de cliënt/ patiënt.

Evaluatie

5. De student/ professional kan het proces en effect van zijn/ haar handelen evalueren.

Eigen regie

6. De student/ professional ondersteunt en coacht de cliënt/ patiënt met beperkte gezondheidsvaardigheden in het nemen van eigen regie.

Reflectie

7. De student/ professional reflecteert op zijn attitude en handelen bij met mensen met lagere gezondheidsvaardigheden.

Verder leren:

Op gezondheidsvaardigheden.nl wordt nieuws gedeeld rondom dit thema. Hier kan nieuwe kennis worden opgedaan en zijn goede en inspirerende voorbeelden te vinden.

Aan dit document werkten de volgende partners mee:

- Hester van Bommel, Pharos Expertisecentrum Gezondheidsverschillen
- Alja Bosch, Fontys Hogeschool - HRM en Psychologie
- Marian Harink, Hogeschool Viaa - HBO-V
- Maaïke Kragting, Hogeschool Rotterdam - Instituut voor Gezondheidszorg - Opleiding Fysiotherapie
- Janneke Luiken, Hogeschool Utrecht- Instituut voor Bewegingsstudies
- Francis Meijners, Pharos Expertisecentrum Gezondheidsverschillen
- Suzanne de Pater, Hogeschool Rotterdam - Instituut voor Gezondheidszorg - Opleiding Fysiotherapie
- Bas Steunenbergh, Hogeschool Utrecht - Management in de Zorg